

INFLUENȚA LUI JEAN JACQUES ROUSSEAU ASUPRA PEDAGOGIEI MODERNE

Alexandru MAZILU

București, România

Jean-Jacques Rousseau a avut o influență importantă asupra paradigmei pedagogiei moderne. Obiectivismul cunoștințelor sociale în domeniul educației este accentuat de principiile educaționale negative care au generat o contradicție între individul biologic și cel social.

În domeniul cercetării teoretice a educației, politica poate fi comparată cu educația, deoarece aceasta, pe de o parte, cere intervenții interdisciplinare și, pe de altă parte, solicită convergența viziunilor, fapt necesar pentru a elabora un obiect specific de studiu și o metodologie proprie de cercetare.

Cuvinte-cheie: pedagogie modernă, obiectivism, individ biologic și social, cercetare teoretică a educației, politică, interdisciplinaritate, obiect de studiu, metodologie.

THE ROLE OF JEAN JACQUES ROUSSEAU ON THE MODERN PEDAGOGY

Jean-Jacques Rousseau had an important role in modern pedagogy pattern. Social knowledge objectivity in the education field is emphasized by the negative education principles, which developed a contradiction between the natural human and the social one.

In a theoretical area of research, politics can be compared to the education, because it requires on one hand, interdisciplinary interventions and on the other hand, an integrator point of view is needed in order to express a specific study object and a self methodology.

Keywords: modern pedagogy, objectivity, natural and social human, theoretical area of research, politics, interdisciplinary, study object, methodology.

Clasicitatea lui Jean-Jacques Rousseau, care îi clădește soclul de fondator sau măcar de inițiator al **pedagogiei moderne**, este susținută și de prezența sa distinctă și chiar autoritară nu doar în dicționarele din zona științei educației, ci și în cele de psihologie, sociologie și politologie. Analiza operei sale din această abordare este realizată într-o perspectivă largă, care are, însă, un numitor comun – valorificarea praxiologică a ideilor sale moderne despre proiecția acțiunii umane eficiente pe teritoriul deciziilor educaționale și politice.

Obiectivitatea cunoașterii sociale în domeniul educației este imprimată de principiul „educației negative” care poate contribui la rezolvarea contradicției fundamentale a **pedagogiei moderne**, cea între *omul natural* (care este bun, dar, așa cum remarcă Rousseau în *Discurs asupra originii inegalității*, nu este încă nici rațional și nici virtuos) și *omul social*, care este egoist, corupt, coruptibil.

Pe fondul sesizării acestei probleme filosofice, sociologice, politice și pedagogice de mare profunzime, Rousseau întrevede:

- a) *obiectul de cercetare specific pedagogiei*: valorificarea calităților naturale ale copilului în vederea integrării sale într-o societate modernă mai bună;
- b) *metodologia de cercetare specifică pedagogiei moderne*, exprimată prin „educația negativă” care înseamnă: cunoașterea și respectarea naturii concrete, empirice a copilului și avansarea unor căi de formare graduală adecvată (a se vedea treptele de învățare) în natură, izolat de societatea care îl poate corupe.

Clasicitatea operei lui Jean-Jacques Rousseau este demonstrată prin contribuția adusă în domeniul politicii pe care o proiectează ca activitate specifică în perspectiva cerințelor societății moderne. Ca zonă virtuală de cercetare științifică, *politica* poate fi comparată cu *educația*, deoarece ea solicită, pe de o parte, intervenții interdisciplinare și pluridisciplinare, iar, pe de altă parte, are nevoie de un punct de vedere integrator, unitar, care să exprime cu claritate atât *obiectul* de studiu specific, cât și *metodologia* proprie.

Perspectiva subiectivă a cunoașterii va fi proiectată de Jean-Jacques Rousseau în operele scrise în ultima parte a vieții, care exprimă, în formule literare, ceea ce gândirea sa științifică fixase anterior, prin concepte și teze ideologice originale în cadrul mișcării iluministe avangardiste, în raport cu ceea ce va însemna „*Educația nouă*” în secolul XX, sau politica internă bazată pe principiul libertății și egalității, care va fi inițiată de Revoluția Franceză la granița dintre secolele XVIII-XIX.

Poate că, mai mult ca oricând și ca oriunde, această dimensiune subiectivă pe care Rousseau o conferă operei sale supusă idealului cunoașterii societății și a individului în pragul modernității și al modernizării,

justifică eticheta de „copil teribil al Iluminismului”. Astfel, acesta este încrezător în forțele naturale ale omului, dar sceptic față de ideea de progres social; el este optimist, pe teritoriul *educației naturale* și al politicii bazate pe principiul voinței generale, dar contestatar categoric al resurselor formative politice ale științei și artei; este fondator sau cel puțin inițiator al științei politice și al pedagogiei moderne, dar și „apostol al Revoluției Franceze” și „întemeietor al mișcării romantice”.

Emulația atâtor idei și inițiative programatice, ideologice, filosofice, etice, politice, pedagogice, sociologice, artistice, antropologice etc. rousseauiste concură la perceperea diferită, uneori contradictorie, a operei lui Rousseau, din perspectiva istorică și geografică.

În opinia noastră, într-o abordare istorică deschisă, putem sublinia *trei momente* ale operei lui Jean-Jacques Rousseau care pot fi asociate cu trei perspective de abordare *premodernă (sau modernă timpurie)*, *modernă* și chiar *postmodernă*.

1. În secolul XVIII există o abordare premodernă sau modernă timpurie a *operei lui Jean-Jacques Rousseau* influențată foarte mult și foarte des de eticheta–metaforă, conform căreia Rousseau este „un copil teribil al Iluminismului”. Premodernitatea ar fi susținută de *fronda* (poziția) lui Rousseau față de valențele cunoașterii științifice, exprimată prin respingerea valorilor *științei și artei* din chiar interiorul *Iluminismului*, mișcare ideologică bazată tocmai pe încrederea nelimitată în resursele de progres social ale științei și artei.

2. În secolul XIX Jean-Jacques Rousseau este privit ca un revoluționar, ca un fondator sau cel puțin ca un întemeietor la mai multe niveluri de referință:

- a) În *pedagogie*, prin recunoașterea resurselor individuale ale personalității naturale a copilului care anticipează filosofia și practica „Educației noi” în Europa, dar și în lume (a se vedea progresivismul american, educația bazată pe acțiune, pe interesele educatului, pe construcție și reconstrucție a experienței personale și comunitare);
- b) În *politică*, nu doar ca teoretician (inițiator al științei politice moderne), dar și ca vizionar, caracterizat drept „apostol al Revoluției Franceze” și unul dintre „cei mai profunzi și complecși gânditori politici din istoria Occidentului”, alături de Platon, Hobbes, Marx și Miller;
- c) în literatură, prin aspirația sa la perfecțiune stilistică, la evaziune și prospectare a sentimentelor în situații limită, calități și tentativă care au condus la altă etichetă flatantă, cea de „întemeietor al mișcării romantice”.

3. În secolul XX Jean-Jacques Rousseau este interpretat din perspectiva modernității consacrate la două niveluri polare, cu totul paradoxale:

- a) cel al afirmării principiilor democrației moderne: libertate, egalitate, suveranitate;
- b) cel al încurajării unor tendințe extreme care conduc la fenomene negative de tip totalitar; au fost comentatori ai operei lui Jean-Jacques Rousseau care nu s-au sfiit să-l considere pe acesta (evident, nedrept) precursor al totalitarismului.

Nu trebuie neglijate deschiderile operei sale, în special ale celei literare, spre postmodernism. Ne referim la re poziționarea (remarcată în sec. XX–XXI), prezentată de Jean-Jacques Rousseau, a raporturilor dintre raționalitate și afectivitate, dintre generalitate și individualitate, dintre natură și societate, dintre educația tradiționalistă, „*pozitivă*” și cea modernă, numită „*negativă*”.

Receptarea operei lui Jean-Jacques Rousseau în pedagogia românească interbelică și postbelică (modernă, contemporană) o considerăm extrem de semnificativă. Vom observa, într-o primă imagine, cel puțin trei modalități de receptare, comentare, explicare, interpretare pe care le-am putea situa într-o grilă a *clasicității*, alta a *modernității asumate* și cea din urmă a *normativității* expuse în mod implicit și explicit.

Jean-Jacques Rousseau este considerat unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai pedagogiei teoretice.

Bibliografie:

1. ROUSSEAU, J.-J. *Emile sau Despre educație*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973.
2. ROUSSEAU, J.-J. *Contractul social*. București: Editura Științifică, 1957.
3. ROUSSEAU, J.-J. *Discurs asupra originii și fundamentelor inegalității dintre oameni* / Traducere S.Antoniou. București: Editura Științifică, 1958.
4. SUCHODOLSKI, B. *Pedagogia și marile curente filosofice. Pedagogia esenței și pedagogia existenței* / Traducere. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1970; *apud*: S.Cristea, F.Stanciu (coord.). *Fundamentele educației*. Vol. I. București: Editura Pro Universitară, 2010.

Prezentat la 13.02.2015